

F O A I E

п е п т р ѣ

МІНТА, ИМІЧЬ ІХ ЛІТЕРАТОРЪ.

№ 29.

СЪМБЪТЬ, 19. ІВЛІ.

1852.

І С Т О Р І І Л Е

Домпілор Църеі Ромъпешті
скріце de

KONSTANTIN КЪНТАНІЛ.

(Брмаре.)

Domnia лві Александръ Водъ, л. 6864.

Александръ Водъ Кънтаңацоан. — Атврат съ ділвръжьеште къ Палеологъ, ші твлт локврі лі іа ші Каліопаі. — Атврат аў лзат Філіпполі ші Одриял. — Драгош Водъ а дескълікат ла Молдова. — Атврат аре резвоаie къ Кнеаз Лазър ал Сърбілор. — Мілош вітез отоаръ пе Атврат ші ціере ші ел. — Баизіт Індіпім стъ Мілперат. —

Baizіt отоаръ пре фратесь.

Давъ че аў періт Dan Водъ аў стътвт ла Domnia Александръ Водъ, кареле зік съ фіе фост de феділія лві Кънтаңацоан. Че съ фіе лзкрат ел ла Domnia лві пімені пв скріе.

Пе ачеасть вреаме а Domnié ачестві Domn Атврат Мілператъ Тэрческ, пептръ лъкоміеа лві, ділвръжьиндссе къ Палеологъл Мілператъ дела Царіград, аў веніт къ твлціме de општі ші аў лзат Каліопі, зіде есте мареа дігвстъ, de трек леспе дела ръсъріт ла апс, ші дела апс ла ръсъріт, фінд четате de пазъ а Грецилор. Давъ ачеа аў лзат Філіпполі, ші Одриял ші алте локврі але Тракіеі ші але Македоніеі. Дечі іар с'аў ділпъкат ші амждоі аў терс ла ръсъріт, ділпротіва віор Тэрчі че се хайніе de кътре Мілпертьціа Тэрчеаскъ, ші віргіндсї, аў лзат Паплагоніа, ші пъпъ ла гърла Сангарій, ші врънд съ треакъ спрѣ мареа Неагръ, аў діделес de філ съ ѿ с'аў віт къ фечоръ лві Ioan Палеологъ, ші с'аў ръдікат ділпротіва пършділор; чи лъсъндсї камеа деспре мареа Неагръ с'аў дес амждоі ділпротіва фечорілор, къ каре фікънд ръзвоіт ї аў прінс, чи Тэрчілор, ші а чеа фікънд ръзвоіт ї аў прінс, чи Тэрчілор, ші а оторжт фечоръ, іар Грекъ ла орвіт.

Мілпръ времіле ачестві Domn, діпъ треі ані аі Domnié лві л. 6866, аў веніт Dрагош Водъ де ла Марамбреш жп Цара Молдовеі, де аў дескълікат Цара Молдовеі, каре зік къ есте din пъстор, алцій зік къ din піште въпъторі че авеа о котейкъ апште Molda mi ronind вп віоѣ, с'аў фост ділекат котейка ділпр'о апъ, ші діпъ пімелі Moldel, аў піміт ана Moldova, ші діпъ апъ аў піміт пе Молдовені. Чі кът се веде Історія (че іар dela ділший о ам лзат къ Molda котейка, къ Moldova ана, къ Moldovenі) пімелі лор din кылі се траце, din Molda, Moldovenі.*). Ші пептръ къчі аў оторът пе боза, аў лзат Domniі сіміла печеаі лор de фак кан de віоѣ. Ачест Dрагош Водъ, аў domnіт доі ані, ші тврпнд жп зрта лві с'аў пвс фісъє Sac Водъ, каре аў domnіт 4 ані, ші тврпнд с'аў пвс фісъє Laцко Водъ, ші domnind 8 арі аў твріт, ші с'аў пвс жп локврі лві Bordan Водъ л. 6884. Де ачи Пътръ Водъ, фечоръ лві Мышат л. 6886. — Мілпръ ачесте времі Атврат маі тарелі Тэрчілор neodixnindссе, ші фікънд ръсвоаie жп тоате пърділе, аў фост фъкэт ші de твлт орі къ Сърбія къ Блгариі, карій авънд пе Кнеаз Лазър маі таре, ші de твлт орі вътъндсї Атврат, фіциа Кнеаз Лазър, ші іар стръпъеа оасте фе венеа асвпра Тэрквія. Міл пра de пре зрть, апропіндссе општіе віпеле de алтеле, с'аў алес din оасте лві Кнеаз Лазър вп вітез апште Мілош Коіліч, кареле къ ділръзнеаль аў ділтрат жп оастеа тэрчеаскъ, діндсї нале Тэрчі, сокотнд къ ва съ

*) Аічі Кропікарад постръ пріп ачест саркасті се веде стъпжіт de ачел дес de връжътишіе, каре аў domnіт твлт тімі ділпръ Мілпереті ші Moldovenі пептръ пепорочіреа лор. Славъ Domnъ! Ачело тімпврі аў трекват. Астъзі Mілпереті ші Moldovenі сімт къ еї свят фразі ші меніді а фі зілрі de апроапе зій къ алці.

се жпкіе лві Атврат таі мареле лор. Ех жпкъ аѣ терс дрепт ла Атврат, ші скодънд Мілош ып квдіт де челе тарі сърбешті, 'л аѣ жпнгіат пе Атврат Твркъ, тъкар ыъ ші пе дънес 'л аѣ оторът Тврчъ. Іар оштіе лві Kneaz Лазър, аѣ лват таре жпдръспеалъ, ші оштіе тврченіті фрікъ, de аѣ фзіт каре жпкътро птета, іар Kneaz Лазър гонеа тънд, ші ръсінд. Двпъ тоартеа лві Атврат аѣ ръдікат Тврчъ пре філъ съв Baizit Ildipim. Ildipim 'л аѣ птміт пептръ ішцішеа че авеа жп ръсвоае, въ Ildipim жп літва поастръ фвлцер съ кіамъ. Ачеста авеа ып фрате, пре кареле кіемпід'я ла дънесла, ші фръ рътате фінд аѣ терс ла фратеъшъ, гъндінд ішн драгосте жп кіамъ, съ се вагъ впъл жп атмъ, іар ел ка ып пътгъл 'л аѣ оторът. Де ачест Baizit зік, че аѣ фост от дар-нік, ненръед, тънка; ші веа ик тоції. Ші аѣ фъкът твлте ръзбоае, жптыж ла Asia трекънд, аѣ дзат Арменія, ші Іверія, ші Амасія, ші пре піште рътъшиде de Domnі тврченіті че ера ла Anadol, 'л аѣ вірзіт; апої жпторкъндсе ла Европа твлте ръсвоае аѣ фъкът, кареле ле вом пнне таі жпайлте.

Domnіe a Mîrchea Bodь, l. 7891.

Мірчеа Bodь чел вътрып се пнне Domnі. — Мірчеа Bodь се вате къ Baizit ші вірзеште. — Марко Крадовіч аѣ періт ла ръсвоів. — Котмеана ші Koziea zidеште Mîrchea Bodь. — Nikopolі, Dіївл ле аѣ лват Тврчъ. — Mанзіл Палеологъ се пнне Жпперат ла Царіград. — Mанзіл се двче ла Rома, дар фръ болое съв жпторс. — Бзвеек прінде ла ръсвоів пе Baizit Ildipim. — Мехмет стъ ла Жпперъшіе ші отоаръ пре фрадій лві. — Mанзіл къ Молдовенії ват пе Мехмет Жпперат.

Двпъ че аѣ твріт Александру Bodь, Domnind anl 26, съв пнсе Domnі Mîrchea Bodь чел вътрып, фрателе лві Dan Bodь, кареле двпъ піште семве че се въд, есте вредник de лавфъ. Ші твлте жпкърі ва фі фъкът вредніче de азвіт жп 29 de anl аї Domnіe лві, дар аї поштріт птмік п'яй скріс, фръ птмаі че афільт ла стреіпі. Zіче Исторікъл Георге Франді, въ аѣ авэт doao ръсвоае Mîrchea Bodь къ Baizit Жпператъл Тврческ, възи кътре Nikopoia, алтъл пе апа Іаломідії, ші ла атъндвао 'л аѣ вірзіт пе Baizit зік. Але Исторікъ скріе, въ ып ръсвоів че аѣ авэт Mîrchea Bodь аѣ фост ла Ровіне (кнде вор фі Ровінде пв де спнне). Ші аѣ авэт ажекторіш Mîrchea Bodь пре Марко Крадовіч, ші пре Констандин, ші пре Дръгаш, oameni de neam таре сърві, къ оштіе свят тъна добр, ші аѣ вътвт Mîrchea Bodь пре Жпператъм Baizit ла ачест ръс-

вой; іар Марко ші Дръгаш, ші Констандин, аѣ періт жп ресбоів. Деачі Dvпъ че аѣ фъкът Mîrchea Bodь ачесте ізбънде, възънд обръзпічіеа Тврчілор съв жпилькат къ еї, ші 'л аѣ фост дънд плокон пептръ ка съ се odixneаскъ цара къ паче. — Жп Domnia лві 2 тъпъстірі аѣ фъкът жптыж Котмеана, двпъ ачеса Koziea, таі таре, таі таре, таі фрътоась, ші къ твлте сате ші дігані о аѣ жпзестрат.

Жп зілеле Mîrchea Bodь, Жікмонт Краілъ Бы-греск, впіндсе къ Французії ші къ алдї Domnі крештіні, аѣ стръпс ошті, ші съв порніт спре Тврчъ, ка съв скодъ din хотаръле крештілор, ші вінд пътъ ла Nikopoia, аѣ ешіт жпайлтеа Жп-ператъл Тврческ Baizit, ші den реа ківернісеалъ а крештілор, аѣ вірзіт Baizit пре крештіні, тъ-індші ші ровіндші. Іар Краілъ жптр'о лвптре аѣ скъпат, трекънд Dvпъреа жп Цара Рѣтъпескъ, Deачі съв дс ла Царіград, ла Podoc, ші пе да Даімадіа съв дс ла Цара лві, зъбовінд anl 18.

Жп Domniea Mîrchea Bodь 4 Domnі съв скимат ла Молдова: Roman Bodь фрателе лві Пѣтру Bodь, Штефан Bodь, іар алтъл Штефан Bodь жп фратесъл Петру Bodь фечоръл лві Штефан Bodь, деачі Іага Bodь пре кареле 'л аѣ лват Mîrchea Bodь ла дънесла, пептръ че пв се штіе Жп зілеле Mîrchea Bodь Dіївл ші Nikopoia ле аѣ лват Тврчъ, ші тергънд Мехмет Паша съ іа Босна, аколо аѣ періт, жппревъ къ твлте ошті але лві. Атвпчі Тврчъ аѣ арс Равапіца тъпъстіреа лві Kneaz Лазър. — Жп времіле ачестеа л. 7900 аѣ твріт Ioan Палеологъ Жпператъл Греческ, ші съв пв жп локъл лві фівсъл Mанзіл Палеогъл, кареле въ-зънд съвічівпеа лор съв дс ла Папа dela Roma, рвгъндсе de ажекторів. Ші пептръ тъндпrie, пе-врънд съ сървте паракавіца Папії, кнде ера кілзі лві XC (двпъ овічевіл лор), съв тъпніат Папа, ші пв'л аѣ dat пічі ып ажекторів. Деачі вінд de аколо фръ ісправъ, впіндсе жп ворбе, ші къ алдї Domnі крештіні, аѣ тріміс солі ла Тимпърлі Ханъл тъ-тврческ (кареле ші Бзвеек жп кіамъ), de съв ртгат съ віе къ doap 'л ар тъпніи de Тврк, ші аѣ веніт ші съв вътвт къ Baizit Жпперат. Ші вірзінд Бз-веекъл, пе Baizit 'л аѣ пріпс вів, ші фъкъндші ко-лівіе de фер 'л аѣ въгат жптр'пса, ші аша тоате Asia 'л аѣ пртгат, ші дзкъндші ла Цара лві аѣ твріт. Алдї зік къ 'л аѣ оторът Бзвеекъл, Жп-пвръшінд anl 26. — Деачі жп зілеле лві аѣ рътас 4 фраді, ші авеа пріче жптр'пши, каре съ жп-пвръшеси, ші пріпс твлте ръсвоае че аѣ авэт

житреі апі, впіл левінд ажгторів дела Сърві, алцій дела Гречі, пе вртъ аж вірвіт ачела че'л аж кіемат Мехмет, ші левінд Житперъдіа аж оторът пре чеіалалді фраді, афаръ de впіл че аж фзіт ла Царіград, ші с'аж крештілат (Ісіф'л аж кіемат). Ачест Мехмет Житперъдінд, п'аг п'єзіт пачеа че фъккесе татъсъй Баізіт, ші врта съ търеаскъ плокопл Ромънілор, ші ал Молдовенілор; чи впіндесе Ромъній кв Молдовеній аж авт ръсвоій кв Мехмет Житперат, ші 'л аж вірвіт пре Тврк, ші іар аж лъсат плокопл преквіт аж фост ашезат de татъсъй. Двпъ ачеса аж ръдікат Твркъл ръсвоій ла Anadol de аж лагат локгріле кареле ле лзасе Єзекіл, дела татъсъй Баізіт, Галатія, Кападокія, Понтъл, ші алтеле дела Acia de със. Нелопопісіл жікъ 'л аж фъккет съ dea харач, ші кв Вінедепій аж авт ръсвоій пе таре, ші 'л аж вірвіт, ші пе вртъ с'аж Житпъкат.

(Вор үрта.)

РЕГДЛЕ ДЕ АЗР.

„De сват всп ші пріетен кредінчіос tot de азпа авет тревінцъ“ зіче чіпева фоарте віне. Сватвіл всп adece орі е таі скітп ші декът азрвіл, ші съпт житъпілір, жі каре сватвіл всп пътешеніе доі пріетені de doamne ажгть, ші о свтъ de рѣденій реле. Жіл лятеа ларгъ авіа кред съ се афле даръ віде сватвіл всп ші квъптул гъсіт ла тішпіл сеі, се фіз таі прецвіт de кът жі Цара поастръ; къчі пікійреа се чер ачеліа таі вжртос, ка токта аічі, віде жі тот пашвіл пе житъліт кв віне піділ, реі твлт, кв ввікгій рапі, сїферірі dece, кв ферічіді піділ, неферічіді фъръ пітър, кв твлдітіа серачілор ші а піпвъдацілор de тоатъ пласа. С'аж веді зіче: „е вшор a da сват всп, къчі п'ї пре вані, дар' е апевоіе аж п'їзі.“ Фрацілор! пе въ жишелаці. Жишилареа de сіне е ка сошпіл болпаввлій, двпъ кареле вртіеазъ шірвіл діррерілор тарі. Deі adeвърат квікъ, пътешеніе вані тот че ажгть спре а къштіга вані, пе піттері тъгъді кът de ліпсі тот че пе скоате dein ліпсі. Сватвіл всп пе і се тръпешеніе пімервіл жі кап; дар' чіпей кареле се пе аівъ ліпсі? Чіпей кареле се жіппігъ дела сіне вані, с'аж тъпеле ажгтътоаріе, карел скот dein ліпсі? Фрацілор! сватвіл всп е: вап, пріетен, тъпъ ажгтътоаріе, аша преквіт воіді. Чіпей аре зекіл de азгіт, се азгъ!

Ныі лакрь поі, че въ зік, фрацілор! Малді

лај зіс жиалтіеа поастръ, шіл вор зіче двпъ поі, къчі ворва адевъратъ — преквіт ші треввіе се фіз сватвіл всп — жі орі че тімп, ла орі че по-пор е de ліпсі. Жисетпъріле фолосіторіе ші ре-гвале піліе de жіцелепчігвеа віеції, че аіреа адасеръ ла твлді віне, пот ші ла поі се аівъ үртърі ввпе. Фрацілор! п'ятай поі се фіт, kondem-наці — ocindigі — спре серъчіч de a пірвреа? п'ять че жі алте дірі п'їцапіа са ші а алткіа а-діче віне тъпгътіоріз; п'ятай поге се пе пілакъ жі-въдцутвреле съпетоасе але тімпіліт ші але п'їцапіе? №, io кред таре, квікъ проведінца дітінезеаскъ ші пептві п'їціпіеа поастръ а п'єстрат тімпірі маі ферічітоаріе. Дар се пе вітакі, квікъ Dzeі лакръ преіп впелте, ші маі de апропе преіп поі жіпшіне, дечі се зіче: „ажгтъте, ші Dzeі те-ва аж гта.“

Бпеле лакрь аж ачеса фіре, къ кв кът се зік маі de твлтіе орі, кв атът се жілплітіт таі а-діпк жі intіt, — ка ші квібл, кв кът жі ватем таі таре, кв атът житр таі жілонтрж жі летп, сёв п'єрете. Аша пе афльт таі вжртос кв ачесе регвле але віеції, de акъора п'їзіре ші зртаре кв гріже атжріп апоастръ ферічіре п'їткітіеаскъ. Квіт треввіе а къштіга ші а п'їстра авереа? De спре астес жітревчігі ші de ічі ші de коле ам четіт твлтіе, ла каре вом адавце ші але поастре лакръ а тінте. Азіїлі дарп!

1) „Тімпіл е вап,“ зіче англіл практик. „Чіпей аре тімп, аре віадъ“ зічеа romanій. „Кв тіши сосеште сватвіл всп“ зіче цеам-дзя. „Се аштептът дела тімп, къчі таі апоі пе ва ажгта,“ се зіче ла поі. Ші жі астес зікълі атъта жіцелепчігве заче, къчі адесеорі апевоіе афльт жі кърді жітреі; къчі, жи-семпіаціві віне, зікъліе съпт dein віаца попорвлій, ші адевързі скоасе преіп прова тімпіліт. Ла тоате поноаръле се афльт жі алте квінте адевъ-рзіріле ачесте: „тімпіл е комоара чеа таі предвітъ;“ жіцелептіа жітревзінца ре-а тімпіліт е сінгіръ калеа, каре діче спре ферічіре.“ Ші стръввій пошгрі аж фост жівінші deспре адевързіріле ачесте, е ръх п'ятай, къ п'аж штіт, с'аж п'аж врт але жітревзінца жі дестві. Дела еі пеаі рътас ші ачса зікаль: „чел че се скоаль de demineадъ, капътъ вані жіл страйдъ.“ Воже фрацілор! че съпетеа лак-рътіріе жіл паче, с'аж п'єстрат, ка се жітревзінца жівіншіріле пе жітрапіде;

2) Нечі одать съ пе жітърії а кві-

пъра тарфа, къде каре те дълвите, ши авинде пре ачеа, че се кавтъ. Ладитъттареа деинтър веи къмпъра ефтін, ладоза ді се пътеште вине. Боп пегдътори вираватъ търтърісі, къмкъ авереа шио поате тълдумі ла ачеа, къдтиш се пъзеасъ регзла потенитъ маи свс.

3) Кіелтвіле (спеселе) тързите фъкте адесеорі таі кърънд голеск пънга, декът спеселе тарі таі арадре орі фъкте. Деакъ пре зі аі пръдат пътai ви крецарів джиншеріт, джинрестът de ви аи кв 6 фл. ші 5 кр. веи фі таі серак. Спеселе de ви крецарів джинбрът се префак джиндин; дечі се пітіді, къді е таі вишор а джигіт ви ой, де кът а десбръка о датин реа. Чел че грищеште крецарія, пътai ла ачела се адспън флоріндій. Въ спвів ви есемплъ (пілдъ): Боп оаре каре четъданъ джаватъ изтеръ вапі пре шеасъ, ка сей деа джинрът да алт че се афда де фандъ. Пън' че се пътера вапі, къзз ви доізечерів (хъсонш, сфанд), пре каре крезеторіял врънд ал ръдика, чел че авеа ліпсь de вапі і зіче: „ласъ венчіе път та остані de ал къвта, къл вор гъсі шервай,“ спре ачеаста се ръдікъ разда касеі ші пътai de кът адспън вапі, ші респінссе чевай de вапі ліпсіт ші вітіт: „Чел че път предвішеште крецарія, път ва предві печі флоріндій; ла асемене ои пъті плаче а да джинрът.“ Къді каре къвіте джикай вапі джинладъ, ші лъсъ пре отві постръ кв бзгеле джиллате. Пре дрепт а лакрат, тъкар de ар фаче ші алдій аша.

4) Къштігіріле таі тързите деакъ се джиншпль адесеорі адакъ таі тълт фолос декът челе тарі de таі арадре орі. — Пофта престе шесръ de а къштіга е ви фелів де джиншларе, ші вишор поате адъче пагъбъ. Чел джиншлент път ва сфері се фін ші адъбара джиншлар, ші деакъ а въгат de сеатъ къді са фріп, de алтъ датъ мерце ла пегдъеторів de оманів. Се пъті даі вибл джинрът преа таре, къчі арепашвяла ва сторче шіші къштіг, орі ші кът, пътai се път ръмън de пагъбъ, ші тълт веи къпъта вибл джиншлент сторе dein тоатъ тълдъва.

5) „Карелеші дѣ вапі пентръ виелте пефоло-сітоаре, лакръ, ка кънд іар арвка джинтівъ.“ Боп теле фъръ фолос съпіт капітал торт, каре пекват се адакъ къштіг, дап' dein зі че мерце скаде. Дечі вибл miel път въгаці вапі джинкърі пътai

скліпітоаре ne dein афарь, къді каре се фълеск чеі dein четъциле тарі; се штіді, къді тълді четъциле фължеск пре лакръ виелте джинрътъдіте пептъ потицъ. Вой престе тоате кътадъ челе de фолос, ка път къмпържнд лакрърі пефолосіторіе се фіді сілді а віnde ші челе de фолос.

Бапі пътai аша фолосеск, деакъ се даі афарь. Къді вапі се къштігъ вапі. Кареле вапі adspadі de маі тълді апі і ціне'н ладъ се тъчезеасъ, пътai пре cine, дап' ші цара о джональ.

6) „Се іаі скрісорій (кіетанді), деакъ аі пътіт оарекітва вапі. Се пъті лаші контрактъл да крезъторіл таі. Нзі пре фріптеа пітерві скрісъ, къді вапі ва тръї. Джинрътътъоріл de оманів поте таі, ші тоштепій лакръ вор таі поте джинкъ о датъ чере деторія. Оманів дозе лакрърі вітъ вишор: къмкъ лі са пътіт деторія, ші къмкъ съпіт деторія.

7) „Стъпкъла de оманів аре шерв de оманів.“ Шервъл кредінчос път се поте джинестръл предві. Kredinča ші аліпіреа път се пот къштіга кв пътреа; пре еле ле адъче вреднічія. Малт атърпъ дела алецерера шервъл, чі таі тълт атърпъ дела ачеа, къді джинладъ, ші поартъ стъпкъла. Ла пої път ар фі атажіа шервай ре, деакъ шіар адъче амінте стъпкъл, къмкъ ші шервай съпіт омані. Партареа аспръ ші кръзія сельвътъчеште ші таі таре пре чел каре ші алмінтрае е пециопліт.

ЛІТЕРАРІЯ.

Xronіка лві Георгіе Шінкай, деспре а къреі къмпъраре пріп M. Cadombla Moldaviei anfăză-серът джинръ din Npîi Газетеі се тіпъреще джинтографіа францеско-ромънъ din Iași кв о іздељъ пъті актъ не таі къпоскътъ ла тіпографіїде ро-тъпешті; адікъ не тобъ съпътъна есъ кътъ біколе коррессе ші тіпъріте джинрът ка съ ёсъ din ачеа хронікъ. Am zico ші път пеам джиншлар, къмкъ а со-сіт тіпъл ка Шінкай съ скапе одатъ din пріпсбреа са de 40 апі, джинръ de ші ръносат, тутві трезві съ ётъ din egoistъл ётепілор, джинръ опереле сале.

— La Lessiconъ церта по-ромън компас de Dr. G. Баріц ші Гавріїл Манітепі профессор се прітеск препітврьців кв атът таі віртос, къчі 10 коле дінтржисъл ай ші скъпіт de съпіт тіпарів, пріп врмаре ачеастъ карте de о треввіпдъ атът de сімпітъ ва ші еші ма тіпъл дефіпт джинрэгъ.